

του **Θεόδωρου Κ. Πανάγου***

Λίγες μέρες πριν από τις δευτερες εκλογές του 2012 (Καθημερινή, 16/6/2012) είχαμε επισημάνει τις παθογένειες της αγοράς ενέργειας και είχαμε αναφερθεί στους πιθανούς άξονες γύρω από τους οποίους θα έπρεπε αρχικά να κινηθεί η εσωτερική πολιτική της τότε νέας κυβέρνησης για τη συγκεκριμένη αγορά, ιδιαίτερα σε περίοδο οικονομικής κρίσης. Στη συνέχεια ακολούθησαν είτε διάφορα ανορθολογικά μέτρα είτε απροθυμία σοβαρής επίλυσης των προβλημάτων. Κατ' ουσίαν, ακολούθηθηκε η τακτική του «πάμε και βλέπουμε». Να ληφθεί, επίσης, υπόψη ότι ορισμένα από τα ληφθέντα μέτρα βρίσκονται στο όριο της συνταγματικής συμβατότητας.

Σήμερα επιχειρούμε μια ακόμα προσέγγιση, με την ελπίδα ότι κάποιοι, καινούριοι στην εξουσία, θα δεήσουν να ακούσουν και τη φωνή της κοινής πρακτικής λογικής, ήτοι του αυτονόητου.

Ας ξεκινήσουμε, λοιπόν, με τις παραδοχές.

Πρώτον, η αγορά ενέργειας είναι θεσμικά απελευθερωμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση (και στη χώρα μας) κι αυτό δεν μπορεί να αλλάξει. Στο πλαίσιο της απελευθερωμένης αγοράς, ο υγιής ανταγωνισμός είναι και επιβαλλόμενος και ωφέλιμος. Ότι αντίθετο είναι εκτός πραγματικότητας και βλάπτει, σε αμέσως επόμενο στάδιο, τόσο την εθνική οικονομία όσο και τον καταναλωτή. Βεβαίως, η εντύπωση (αν υπάρχει) ότι σήμερα λειτουργεί ανταγωνισμός στην αγορά ενέργειας είναι ιδιαίτέρως πεπλανημένη.

Δεύτερον, είναι επιβεβλημένο από τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας (Πρωτόκολλο Κιότο, ενωσιακή νομοθεσία) να διεισδύσουν περισσότερες Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) στο ενεργειακό μας μείγμα. Η χώρα είναι εξαρτημένη από τις εισαγόμενες πρώτες ενεργειακές ύλες και η περαιτέρω εγκατάσταση ΑΠΕ πρέπει να προωθηθεί για ευνόητους λόγους, χωρίς όμως να επιβαρύνεται υπέρμετρα ο καταναλωτής. Παράλληλα, θα πρέπει να εγκαταλειφθεί η ιδεοληψία περί «κοινωνικοποίησης» των συγκεκριμέ-

νων πηγών ενέργειας, αφενός επειδή δεν είναι κατανοητή η έννοια και το περιεχόμενο της και αφετέρου επειδή δεν είναι πρακτικά εφικτή, αλλά ούτε κι επιθυμητή.

Τρίτον, οι συμβατικές μονάδες παραγωγής ηλεκτρισμού πρέπει να είναι βιώσιμες, αλλά σ' ένα πλαίσιο υγιούς ανταγωνισμού, ώστε να παύσουν να είναι «κρατικοδίαιτες». Με άλλα λόγια, να παύσουν να είναι οιοινεί «κοινωνικοποιημένες!» Στο σημείο αυτό, το κράτος πρέπει να αξιοποιήσει και ασκήσει τον ρυθμιστικό του ρόλο για την επαναφορά της αναγκαίας ισορροπίας μεταξύ των δύο αυτών μορφών ενέργειας, που αμφότερες είναι αναγκαίες για τη λειτουργία του συστήματος. Ο παραπάνω ανταγωνισμός επιτυγχάνεται και με τη δυνατότητα των ιδιωτών να έχουν ισότιμη πρόσβαση σ' όλες τις ενεργειακές πηγές μ' αυτή της ΔΕΗ, στη βάση ενός μοντέλου που και τις ανάγκες της αγοράς θα εξυπηρετεί και δεν θα απαξιώσει τη μεγαλύτερη επιχείρηση της χώρας.

Τέταρτον, πρέπει να εγκαταλειφθούν, τουλάχιστον στη φάση αυτή, όλες οι σκέψεις περί ιδιωτικοποίησης των δικτύων, επειδή

αυτό ούτε απαιτείται ούτε και συμβάλλει σημαντικά στην εύρυθμη λειτουργία των διαχειριστών των υποδομών ενέργειας. Η ιδιωτικοποίηση, εν γένει, δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά μέσο άσκησης αποτελεσματικότερης οικονομικής δραστηριότητας προς όφελος του ευρύτερου εθνικού και κοινωνικού συμφέροντος. Έτσι, επί του παρόντος κρίνεται ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για ιδιωτικοποίηση των εταιρειών που διαχειρίζονται τα δίκτυα.

Πέμπτον, πρέπει επιτέλους να οριστικοποιηθούν οι μηχανισμοί για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας στη βιομηχανία και βιοτεχνία σε εύλογη τιμή, κάτι που θα συμβάλει σημαντικά στην απαιτούμενη αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Έκτον, πρέπει να περιοριστούν οι φόροι που έχουν επιβληθεί τόσο στις υπηρεσίες ενέργειας όσο και στην παραγωγή του τελικού προϊόντος και η κατάσταση να επιστρέψει βαθμιαία στα επίπεδα φορολογικής επιβάρυνσης προ του 2009.

Έβδομον, η απελευθερωμένη αγορά απαιτεί την ύπαρξη ενός Ρυθμιστή. Βρίσκεται σε λάθος κατεύθυνση η άποψη ότι ο Ρυθμιστής πρέπει είτε άμεσα ή έμμεσα να καταργηθεί είτε να αποδυναμωθεί ή να υποκατασταθεί. Το μεγαλύτερο –αν όχι ολόκληρο– τμήμα της αγοράς ενέργειας είναι ρυθμιζόμενο. Αποδυνάμωση του Ρυθμιστή θα οδηγήσει μοιραία σε «νεοφιλελεύθερου» τύπου ιδιότυπη απορρύθμιση της αγοράς, με βέβαιες τις επιπτώσεις στην οικονομία αλλά και στο συμφέρον του καταναλωτή. Η τυχόν ανάληψη του ρόλου του Ρυθμιστή από μορφές εκτελεστικής εξουσίας, βρίσκεται εκτός πραγματικότητας και συνιστά επικίνδυνη άποψη. Αντίθετα, ο Ρυθμιστής θα πρέπει να ενισχυθεί ώστε να είναι ανεξάρτητος και ισχυρός.

Τα απαραίτητα μέτρα

Είναι απόλυτα κατανοητό ότι μια κυβέρνηση με αριστερό ιδεολογικό προσανατολισμό ενδεχομένως να αυτοπεριορίζεται για τη λήψη μέτρων «φιλελεύθερης» άποψης. Ωστόσο, δεν φαίνεται να υπάρχει άλλος τρόπος για την αναστολή της αποδόμησης μιας ευαίσθητης αγοράς, που ήδη αγωνιζόταν μεταξύ κρατισμού και απελευθέρωσης. Έτσι, αν ήθελε κάποιος να κωδικοποιήσει τους άξονες για την επιβεβλημένη ανάταξη της αγοράς ενέργειας, θα μπορούσε να καταλήξει στα ακόλουθα:

«Έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων – Το ρυθμιστικό πλαίσιο στην Ελλάδα»

α) ενίσχυση του ανταγωνιστικού της χαρακτήρα και εμπέδωση ενός κλίματος ασφάλειας δικαίου,

β) περαιτέρω διείσδυση των ΑΠΕ, κάτω από ένα ισορροπημένο μοντέλο λειτουργίας, χωρίς να θίγεται η επενδυτική δραστηριότητα,

γ) εξορθολογισμός του γενικότερου τρόπου λειτουργίας της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρισμού,

δ) αντί για ανώφελες ιδιωτικοποιήσεις, προώθηση ουσιαστικού ανοίγματος της συγκεκριμένης αγοράς στον υγιή ανταγωνισμό και

ε) ενίσχυση του ρόλου του Ρυθμιστή, με τη διασφάλιση της υποκειμενικής και αντικειμενικής ανεξαρτησίας του.

Όλα τα παραπάνω μέτρα για την ανατροπή της ασφυξίας της αγοράς ενέργειας πρέπει να ληφθούν άμεσα και ενώ οι τιμές των εισαγόμενων πρώτων υλών (πετρέλαιο και φυσικό αέριο) διεθνώς διατηρούνται σε χαμηλά επίπεδα, αλλά και σε πλαίσιο όσο το δυνατόν ευρύτερης πολιτικής συναίνεσης. Η υπόθεση της αγοράς ενέργειας μας αφορά όλους. ■

* Επισκέπτη καθηγητή του Δικαίου Ενέργειας στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος και τέως αντιπρόεδρου της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας.

Πρόσφατα εκδόθηκε το βιβλίο του Θεόδωρου Πανάγου *Έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων – Το ρυθμιστικό πλαίσιο στην Ελλάδα*, μέσα από το οποίο ο συγγραφέας δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να αποκωδικοποιήσει

πολλές και κρίσιμες πλευρές της λειτουργίας του πετρελαϊκού τομέα και να κατανοήσει τον δημόσιο χαρακτήρα των δραστηριοτήτων αυτών, τη φύση των δικαιωμάτων του Ελληνικού Δημοσίου και τον τρόπο άσκησής τους. Το βιβλίο φιλοδοξεί να συνεισφέρει στην αντίληψη όλων εκείνων των μέτρων που συνθέτουν την περιβαλλοντική προστασία και την ασφάλεια των εργαζομένων. Στη συνέχεια, οι πετρελαϊκές δραστηριότητες

θεωρούνται υπό το πρίσμα του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου και φωτίζονται θέματα που ευρέως απασχολούν τα τελευταία χρόνια την κοινή γνώμη (υφαλοκρηπίδα, ΑΟΖ). Τέλος, συνδράμει στην κατανόηση των τρόπων και των κανόνων παραχώρησης των δικαιωμάτων του Δημοσίου για την αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

